

Şaposuz mevkif bulmak

Yazan Topoğraf Kd. Yzb.
Ahmet Turhan

Dimağ, göz ve bedenimizin pek büyük yorgunluğundan doğan haritanın sihhati ve dolayisile değeri, nirengilerin en ince ve doğru hesaplarla topografin işini kolaylaştıracak noktalarla kuralmasına, topoğraf tarafından şapoların ince olarak halline, mevkiflefin sağlam ve doğru olarak bulunmasına ve işin temiz ve târlı işlenmesine bağlıdır. Bu da şüphesiz evvelâ dikkat sonra iyi netice veren usulleri kullanmakla kazanılır ki yazacağım bu usul bilinen diğer usullarla mevkif bulmada alınacak neticelerin en iyilerini vermektedir.

Deklinatuvarın şaşırttığı, arama usulile mevkif bulmada rüzgârın mani olduğu yerlerde bu usulün verdiği muvaffakiyetli netice, inkâr edilemeyecek kadar büyüktür.

Biraz meleke peyda edildikten sonra da diğer usulların hepsinden daha çabuk ve kolay ve % 95 şaposuz mevkif bulmaya yaraması itibarile de işimizin, yurdun ihtiyacına uygun olarak daha çabuk ve çok çıkmasına yardım eder.

Değerli topoğraf arkadaşlarıma da bilinen ve tatbikinden çok fayda görülen bu usulü alakadarlara tavsiyeyi faydalı buldum:

1 — Mevkif bulma işine başlamadan önce bir kerre esas noktasının pilançete içerisine düşüp düşmediğini aşağıda zıldığı gibi kontrol ve takdir etmek (değerlemek) gerektir ki iş uzamasın.

Meselâ: önce pilançete tesviye edilip umumî hareket vidası sıkıştırılır, sonra ufkî hareket vidası açılarak pilançeteye kendi ufkunda oynak bir duruş verilir. Map üzerindeki b, c noktalarına mıstıranın itimat hattı (çizgi kenarı) üstünkör tatbik edilerek c medlûlinin arazideki karşılığı olan C nirengisine b tarafından kaba taslak tevcih yapılır. Sonra âleti hiç oynatmadan c tarafına geçilerek ve âletin üstünden bakılarak pilançete B istikametine çevrilir.

Bu aralıkta çıkan zaviye yani aletin bu çevrilmeye resm ettiği kavs en az olarak kırk en çok olarak yüz altmış grat ve ya bu ikisi arasında ise esas noktamızın yani yardımcı çizgilerin çatak noktası pilançete üzerine düşer kanaatı elde edilir ve hemen ince tatbik ile işe başlanır.

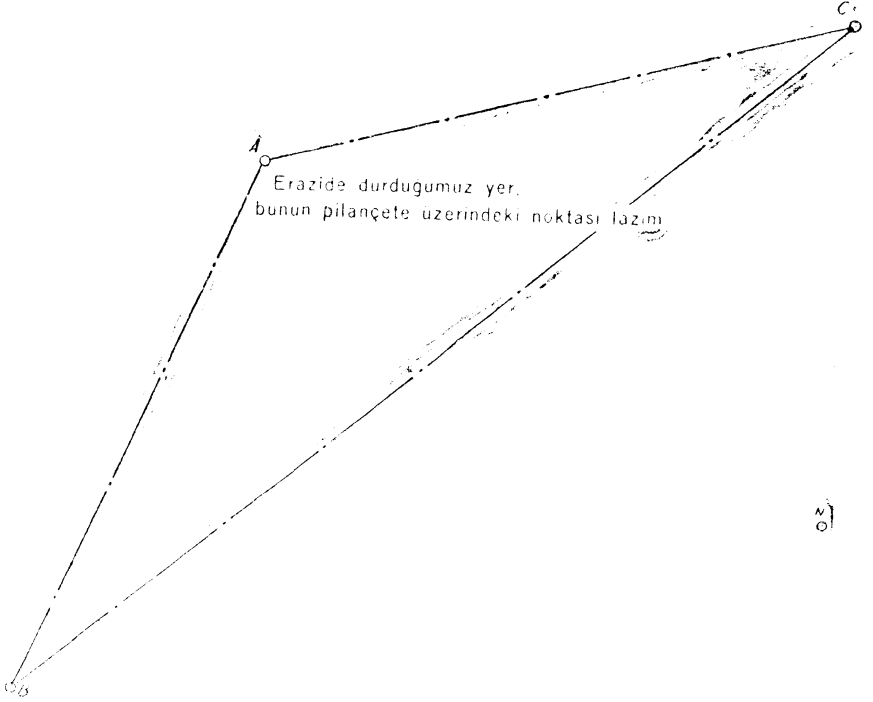
2 — Ameliyat şu sıra ile gider:

a - Pilançete açık; mıstıranın itimat hattı (çizgi kenarı) B, C balizlerinin map üzerindeki medlulları olan b, c noktalarına ince olarak tatbik ve b noktası gûya mevkifimiz imiş gibi C balizine bakılır ve aletin şakulî kılı C balizinin ortasını gösterdiği zaman ufkî hareket vidası sıkıştırılarak pilançete bağlanır.

b noktasından mevkifimizin bulunmasına esas olarak D balizine bakılarak istikameti (doğrulaması) celvelin itimat hattı (çizgi kenarı) boyunca çizilir. Bu bize birinci yardımcı çizgi olur, pilançete gevşetilir. (D balizinin mapteki medlulu olan d noktasının düştüğü istikamete “doğrulamaya,, bu an için bakılmaz)

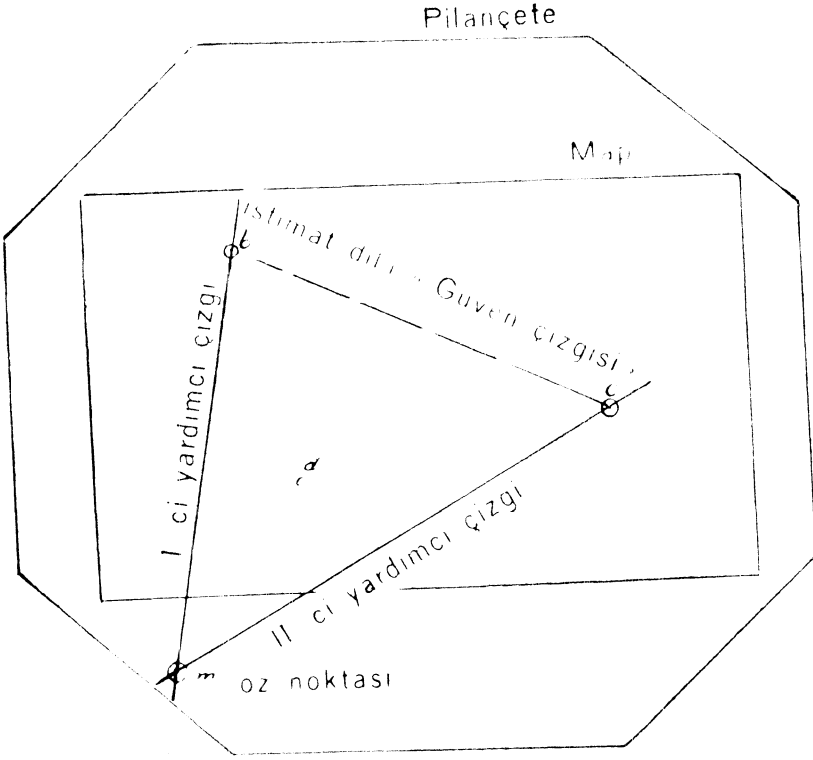
b - Bu defa c noktası mevkîf imiş gibi mıstıranın itimat hattı (çizgi kenarı) c, b noktalarına tatbik edilerek B balizinin ortası âletin şakulî kılına tamam olarak gelinceye kadar

Leyha — a. „Erazi“

K
OL
ON
OD
O

pilançete yavaş yavaş çevrilir. kıl, balizi ortaladığı zaman pilançete sıkıştırılır. Yine d nin düştüğü yola bakılmıyarak mıstıranın çizgi kenarı c den D balizine tatbik edilerek doğrulaması çizilir. Bu da ikinci yardımcı çizgimiz olur. Pilançete yine gevşetilir

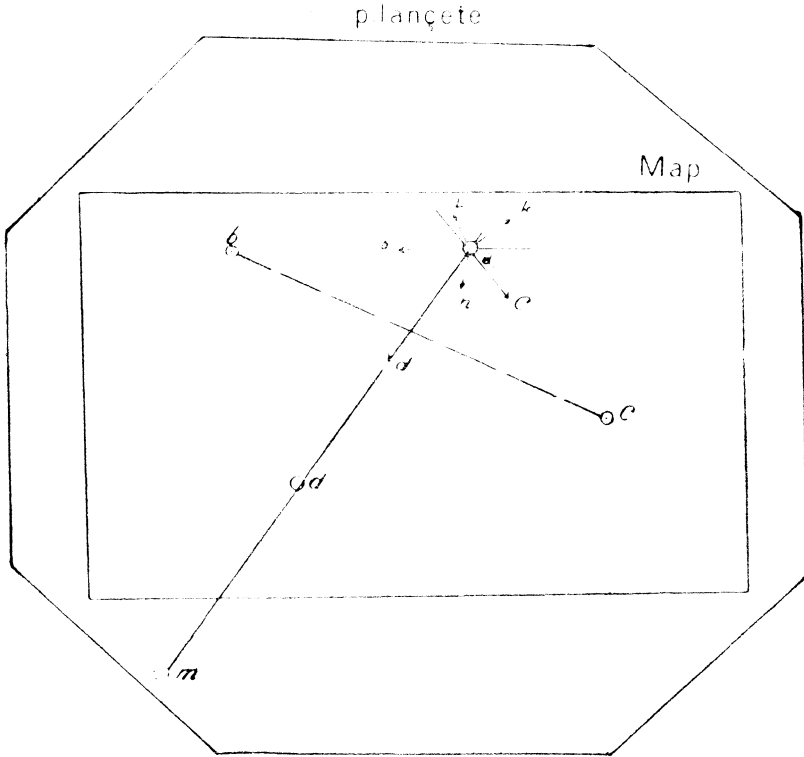
Levha — b.

Levha — c

Görülecektirki bu iki yardımcı çizgi m gibi bir esas (öz) noktasında yekdiğerine çatarlar. Bu öz noktası ile d arası mıstıranın uzunluğu nisbetinde bir birine ne kadar uzak olurlarsa netice o kadar sahih ve şaposuz olarak elde edilecektir.

Bu iki nokta arası birbirine çok yakın olursa mevkifi şaposuz hall tmeek kabil olmadığı gibi öz noktası pilançete dışına düşüce de her hâlde itimat dil'ını (güven çizgisini) değiştirmek gerektir.

c - m öz noktası bulunduğundan sonra mıştranın çizgi kenarı, m ve d noktalarını tatbik edilerek âletin şakulî kılı D balizini ortalayınca kadar yavaş yavaş çevrili ve pilançete sıkıştırılır ki işte şimdi pilançetemiz tam olarak cihetlenmiş (yönlenmiş) olur. a, b, c şekillerine bakınız.

Şu hâlde mevkif noktamız üçüncü defa olarak bulduğumuz çizgi (öz çizgi si) üzerindedir.

Fakat nerede?...

Bunu bulmak için mıştırmanın çizgi kenarı c noktasına tatbik edilerek C balizine bakılır, doğruluğundan gelen çizginin öz çizgisine çatdığı yer bir iki santim ileri geri olmak üzere çizilir.

Keza b noktasına tatbik edilerek B balizine bakılır, evvelki gibi çizilir. Ön, arka ve yanlarımızda görünen N, L, K gibi başka balizler varsa kontrol mahiyetinde bu noktalarda kendi medlullarından bakılarak istikametleri çizildiğinde hepsinin p gibi bir noktada parlak bir yıldız gibi toplandıkları görülür.

3 — Bu usulde şapolar; âleti kötü kullanmaktan, rüzgârın fırtına gibi sert esmesinden, hedeflerin iyi görülememesinden öz noktasının öz balizi mürtesemine yakın düşmesinden ve bu da birinci, ikinci noktaların verdiği zaviyenin (ilk misâlde söylenmişti) ya çok büyük ve ya çok küçük olmasından doğar.

Şapolar herkesçe bilinen usuller ile hâledilir.

4 — İki üç senedenberi devam üzere tatbik ettiğimiz bu usuldan duyduğum memnuniyeti yüreğimde saklarken bu hususta kendilerinden feyz aldığım saygı değer bilgenlere de içimde kaynayan minnetleri izhar etmeği borç bilirim.
